

TIASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 6, Sayı: 20, Mart 2019, s. 283-293

Öğr. Gör. Güzel SATIK

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, guzelsatik90@gmail.com

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ROL OYNAMA TEKNİĞİNİN FONKSİYONEL KULLANIMI

Özet

Dünya dilleri arasında Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna mensup ve sondan eklemeli bir dil olan Türkçe, tarihin çok eski dönemlerinden beri geniş coğrafyalarda varlığını sürdürmektedir. Dünyada en çok konuşulan diller arasında yer alan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, 1980'lerden bu yana büyük bir ilerleme ve ivme kazanmıştır. Günümüzde yurtiçinde ve yurtdışında pek çok kurum, kuruluş veya merkez Türk dilini ve kültürünü tanıtmak ve sevdirmek amacıyla öğretim programlarını yürütmektedir.

Belirli bir fikir, olay veya durumun bir grup öğrenci tarafından yine bir grup öğrenciye dramatize edildiği bir öğretim tekniği olan rol oynama, yabancılarla Türkçe öğretiminde A1, A2 ve B1 düzeyindeki öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmelerinde önemli bir işleve sahiptir. Bu çalışmada rol oynama tekniğinin öğrenmeyi kolaylaştırıcı, aynı zamanda pekiştirici etkileri ve sonuçları üzerinde örneklerle durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Türk dili ve kültürü, rol oynama

FUNCTIONAL USE OF ROLE PLAYING TECHNIQUE IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

Abstract

Turkish is one of the languages of the Ural-Altai family of languages and has been in the wider geographies since the very earliest times of history. The teaching of Turkish as a foreign language, which is one of the most widely spoken languages in the world, has gained great progress and momentum since the 1980s. Today, many institutions, organization or language teaching center in Turkey and abroad

carry out their teaching programs in order to promote and popularize Turkish language and culture.

Role playing, a teaching technique in which a particular idea, event or situation is dramatized by a group of students, has an important role in the development of speaking and listening skills of A1, A2 and B1 students in Turkish teaching to foreigners. In this study, we will focus on examples of the role playing technique facilitating learning, as well as its reinforcing effects and consequences.

Key Words: Turkish education, Turkish language and culture, role playing

GİRİŞ

Dil, bireyler arasında duygu, düşünce ve haber akışını sağlayan en önemli araçtır. “İnsanların duygu, düşünce ve gözlemlerini ifade etmesine, iletişim kurmasına, çevresiyle etkileşmesine, dünya ile bütünleşmesine ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlar.” (Güneş, 2017: 1). Bilim ve teknolojinin hızla ilerlediği modern dünyamızda ulusal ve uluslararası platformda iletişim kurmanın ve her alanda bilgi edinmenin temel ögesi dil konumundadır. Bir kültür taşıyıcısı olan dil, aynı zamanda ifade edebilme gücünü ve zihinsel becerileri geliştirmeyi, anlamayı, öğrenmeyi, sorgulamayı, eleştirel yaklaşmayı ve farklı bakış açıları benimsemeyi sağlamaktadır. Ticaret, ekonomi, sağlık, spor, eğitim, turizm gibi nedenlerle farklı ülkelerde geçici ya da kalıcı olarak yaşama durumunda bulunan insanlar için farklı kültürlerle etkileşim kurmak ve bulunduğu ülkenin dilini öğrenmek ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda son dönemlerde dünya genelinde dillerin popüler dünya kültürü içerisindeki yeri ve önemi de dikkate alınarak ikinci veya üçüncü bir dil öğrenimine yönelik bir rağbet oluşmakta ve dil öğretimi üzerine önemli çalışmalar dil uzmanlarınca yapılmaktadır. Günümüzde ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde dil öğretimi ile ilgili pek çok ilke, yöntem ve teknik ortaya atılmıştır.

Dil öğretimi, hedef dilin konuşma, okuma, yazma, dinleme ve dil bilgisi alanlarına ait bilgi ve becerilerin sistematik bir şekilde aktarımını sağlayan faaliyetler bütünüdür. Bu bağlamda önce temel öğretim ilkeleri çerçevesinde öğretim amaçları belirlenmekte; ardından uygun içerik, yöntem ve teknikler uygulanmaktadır. “Dil öğretiminin nasıl yapılacağı, öğretim süreci boyunca teoriğin pratiğe aktarılmasında nelere dikkat edilmesi gerektiği, yabancı dil öğretiminin temel ilkeleri ile belirlenmektedir.” (İnce, 2013:150). Dil öğretimi ile ilgili çalışmaların olumlu sonuçlar vermesi, temel olarak alınan ilkelerin sınıf içerisinde uygulanmasına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Dil öğretimiyle ilgili temel ilkeler, alan uzmanı Özcan Demirel’in *Yabancı Dil Öğretimi* adlı eserinde şöyle sınıflandırılmaktadır:

1. Dört temel beceriyi (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) geliştirme
2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama
3. Basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru öğretme
4. Görsel ve işitsel araçları kullanma
5. Ana dili gerekli durumlarda kullanma
6. Bir seferde bir tek yapıyı sunma
7. Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama
8. Öğrencilerin derse daha etkin katılmalarını sağlama

TİDSAD

9. Bireysel farklılıkları dikkate alma
10. Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme (Demirel, 2014: 29-32).

Günümüzde yabancı dil öğretimi alanında modern yöntemler benimsenmiştir. “Yöntem, dilin ve dil öğrenmenin doğasına dair kuramsal görüşlerin, hedef dilin sınıfta öğretimi sırasında nasıl uygulama planlarına dönüştürüleceğini anlatmaktadır.” (Durmuş, 2013: 32). Dil öğretiminde yöntem belirlenirken en iyi öğrenme için amacın ve ilkelerin ne olacağı; süreç içerisinde hangi teknik ve etkinliklerle birlikte kullanılabileceği gibi konularda dikkatli olunması gerekmektedir. “Dil öğretiminde kullanılan yöntemler farklı yazarlar tarafından farklı isimler altında ele alınmıştır. Buna karşın bilinen belli başlı dil öğretim yöntemleri şu şekilde sıralanabilir.”

1. Dil bilgisi-Çeviri Yöntemi
2. Doğrudan Yöntem
3. Okuma Yöntemi
4. Sözel Yaklaşım ve Durumsal Dil Öğretimi
5. İşitsel-Dilsel Yöntem
6. Görsel-İşitsel Yöntem
7. Doğal Yaklaşım
8. Bilişsel Yöntem
9. Toplu Fiziksel Tepki
10. Sessiz Yol Yöntemi
11. Topluluk İle Dil Öğretimi
12. Telkin Yöntemi
13. İletişimsel Dil Öğretimi
14. Seçmeci Yöntem (Güzel ve Barın, 2016: 181-182).

Dil öğretim yöntemleri, öğrencilerin öğrenim amaçlarına cevap verdiği ölçüde etkili olabilir. Ayrıca bu yöntemlerin başarıyla uygulanmasında öğreticinin de büyük bir rolü olduğu unutulmamalıdır. “Dolayısıyla mutlak bir yöntem arayışı, bu açıdan bakıldığında, karşılıksız kalabilir. Belki de dil öğretiminin/ öğreniminin kuramsal ve uygulama ile ilgili süreçleri için belirleyici olan, mevcut yaklaşım ve yöntemlerden birinin kullanımına dayalı mutlak bir yaklaşım ve yöntemin olamayacağını kabul etmektir.” (Durmuş, 2013: 41).

Dil öğretiminde teknik, “dil öğretiminin yapıldığı sınıflarda dersin belirlediği hedefleri hayata geçirmek için uygulanan çok sayıda alıştırmaya, etkinlik ve görevi karşılamak üzere” kullanılır. (Durmuş, 2013: 36). “Yabancı dil öğretiminde yöntem, belirlenen hedeflere ulaşmada öğretme tekniklerini ve araçlarını kullanarak bir dilin nasıl öğretileceğini ortaya koyan işlemler bütünüdür. Teknik ise bir öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü olarak tanımlanabilir.” (Demirel, 2014: 63). Hedef dil öğretiminde belirlenen yöntemin sunumunda faydalanan tekniklerin öğrencilerin hangi becerilerini geliştirip geliştiremediğine; öğretici, konu, zaman, maliyet ve fiziksel olanaklar açısından uygun olup olmadığına dikkat edilmelidir. Abdurrahman Güzel ve Erol Barın’a göre yabancı dil öğretim tekniklerini iki grupta incelemek mümkündür:

1. Grupla Öğretim Teknikleri (Gösteri, Soru-Cevap, Rol Yapma, Drama, Benzetim, İkili ve Grup Çalışmaları, Eğitsel Oyunlarla Öğretim Teknikleri)

2. Bireysel Öğretim Teknikleri (Bireyselleştirilmiş, Programlı, Bilgisayar Destekli, Mikro Öğretim Teknikleri) (2016: 211).

Dil öğretiminde ayrıca öğrencilerin görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme tarzlarına uygun teknikler seçilmeli; teknikler uygulamaya koyulmadan önce öğrencilerin öğrenme güdülere, hazırbulunuşluk düzeyleri, psikolojik ve sosyal durumları hakkında bilgi edinilmelidir.

1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Bilimsel araştırmalara konu olan ve dünya dillerine katkıda bulunan “Türk dili, yaklaşık 12 milyon kilometre karelik bir alanda 220 milyon nüfusun konuştuğu, yüze yakın ülkede öğretiminin yapıldığı, kökleri tarihin en eski dönemlerine kadar uzanan, 600 bini aşkın söz varlığına sahip bir dünya dilidir.” (Akalin, 2009: 203-204). Ahmet Caferoğlu’na göre ise Türk dili,” kelimenin geniş manası ile dünyanın belki de en geniş bir coğrafi alanına yayılmış bulunan ve birbirinden uzak Türk boy ve uluslarının gerek edebi eserlerde gerek halk kitlesinin mahsullerinde, folklorda ve nihayet itikatta, gelenek ve görenekte, her nevi menkulatta aksetmiş olan manevi hayatın bütün heyetini” kapsamaktadır. (1984:8). Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna mensup ve sondan eklemeli bir dil olan Türk dili, “dünya dilleri arasındaki resmi dil sıralamasında UNESCO’nun 1980 yılında yaptığı tespitlere göre dünyada en çok konuşulan beşinci, ana dil sıralamasında üçüncü dildir.” (Güzel ve Barın, 2016: 11)

Türkiye, günümüzde içinde bulunduğu jeopolitik konumu ve sahip olduğu siyasi, ekonomik, tarihi ve sosyo-kültürel unsurlar sayesinde yükselen bir değer olarak görülmekte; Türkçe de dünya üzerinde öğrenilmek istenen popüler diller arasında yer almaktadır. Süer Eker’e göre, “Türkçe, günümüzde yaşayan diller arasında dört özelliği ile ‘büyük ve zengin’ bir dildir. Buradaki zenginlik ve büyüklük kavramlarının dil yetisinin değil, dil kullanımının bir göstergesi olarak algılanması ve değerlendirilmesi gerekir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Yaşayan diller arasında en eski yazılı eserlere sahip dillerden biridir.
- Çok geniş coğrafyada konuşulan bir dildir.
- Konuşan insan sayısının çokluğu ile büyük bir dildir.” (2009: 87-88).

Ayrıca Türkçemizin sahip olduğu “ses zenginliği, ses harf ilişkisi, kelime tanıma, hece ve kelime türetme, zihinsel sözlük gibi özellikler eğitim öğretimde kolaylıklar sağlamaktadır.” (Güneş, 2017: 10).

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yazılan ilk ve en temel eser, Kaşgarlı Mahmut’un Divanı Lügati’t-Türk adlı eseridir. Araplara Türkçeyi öğretmek için yazılan bu eser, “Türk lehçelerinin yabancılara öğretimi konusunda ilk eser olmasının yanı sıra, eser; ilk sözlük, ilk dil bilgisi, ilk antoloji, ilk folklor kitabı, ilk Türk ansiklopedisi kabul edilmektedir.” (Durmuş, 2013: 96). Yabancılara Türkçe öğretiminde ikinci büyük eser, “Ali Şir Nevâi’nin 15.yüzyılda yazdığı Muhâkemetü’l-Lügateyn’dir. Farsça ile Türkçe’nin karşılaştırıldığı bu eser, Türkçede ilk ad bilim ve anlam bilim eseri olarak tarihe geçmiştir.” (Barın, 2004:21). Bu eserlerden sonra birçok sözlük ve dil bilgisi kitabı yazılmış ve bu eserler, pek çok dil bilimci tarafından Türkçe öğretimi alanına dahil edilmiştir. “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin tarihî süreç içerisinde birinci kırılma noktası, şüphesiz ki 16. yüzyılla birlikte başlayan şarkiyatçılıktır.” (Güzel ve Barın, 2016: 17). Şarkiyatçılık ya da diğer adıyla oryantalizm, Batının Doğu toplum ve kültürleri, dilleri ve halklarını incelediği araştırma alanının adıdır. Bu yüzyıllarda Avrupa’da

TİDSAD

siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan önemli güç olarak görülen Osmanlı Devleti ve Arap, Fars, Hint gibi Doğu medeniyetlerinin araştırılması üzerine şarkiyatçılık denilen bir ekol başlatılmış ve “Avrupa üniversitelerinin pek çoğunda ‘doğu kültür ve dillerini’ inceleyen kürsüler oluşturulmuştur.” (Güzel ve Barın, 2016: 17). Bu noktada Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde pek çok yabancı yazar, Türk dili ve kültürü hakkında araştırmalar yaparak Türkçenin yabancı bir dil olarak öğrenimi ile ilgili önemli adımlar atmıştır.

Cumhuriyet döneminden sonra Atatürk’ün Türk Dil Kurumunu (1932) kurmasıyla birlikte Türk dili ile ilgili gerçekleştirilen reformlar, yabancılara Türkçe öğretimine yönelik değildir; fakat Türk diline gösterilen hassasiyet noktasında önem arz etmektedir. 1960’lı yıllara gelindiğinde yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili kitabî ve ilmî çalışmaların başladığı görülmektedir. Özellikle “Kenan Akyüz’ün Yabancılar İçin Türkçe Dersleri Konuşma, Okuma adlı kitabı (A.Ü, 1965) Hüseyin Aytaç- M. Ağâh Önen’in Yabancılar İçin Açıklamalı Uygulamalı Türkçe adlı kitabı (Ankara., 1969), Sermet Sami Uysal’ın Yabancılara Türkçe Dersleri kitapları (İstanbul, 1979), Kaya Can’ın Yabancılar İçin Türkçe-İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri kitabı (ODTÜ, 1981), M. Hengirmen- N.Koç’un Türkçe Öğreniyoruz adlı kitapları (Ank., 1982), Tahir Nejat Gencan’ın Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin-Türkçe Öğreniyorum adlı kitabı (İst., 1985), bize bu konuda önemli adımlar atılmaya başlandığını göstermektedir.” (Barın, 2004:21). Bu dönemde yabancılara Türkçe öğretimi alanında temel ilke ve yöntemlerin belirlenmesi konusunda bilimsel ve kurumsal anlamda ilk çalışma 1984 yılında Ankara Üniversitesinde kurulan TÖMER dil öğretim merkezi ile gerçekleştirilmiştir. “Daha sonra kurulan Ege TÖMER, Gazi TÖMER ve Bolu İzzet Baysal TÖMER gibi kuruluşlarla yaygınlaşmaya başlayan yabancılara Türkçe öğretimi” günümüzde pek çok üniversitenin öğretim programı bünyesinde yer almaktadır. (Barın, 2004:21). Bugün “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kısmi oranda üniversitelerin veya farklı kurumların yabancılara Türkçe öğretim merkezleri/ birimleri tarafından yürütülmektedir.” (Alyılmaz, 2010: 729).

Yabancılara Türkçe öğretimi açısından ikinci kırılma noktası, Türkiye’nin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin 1991 yılında dağılmasından sonra bağımsızlıklarını kazanan Türkî Cumhuriyetlerle olan ticari, sosyal, kültürel, askeri ilişkileri neticesinde bu cumhuriyetlerde Türkiye Türkçesinin öğrenimini gerçekleştirmesidir. “Bu devletlerle olan bağlantının kurulmasını sağlayan Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) 1992-1993 yıllarında “Büyük Öğrenci Projesi” adında bir uygulamayı gündeme getirmiştir. Bu proje kapsamında,

- Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarının eğitim düzeyini artırmak,
- Yetişmiş insan gücü gereksinimini karşılamaya yardımcı olmak,
- Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirmek,
- Türk dünyasıyla kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak

Amaçlarına yönelik olarak Türkiye Cumhuriyetlerinden 1992 yılından itibaren binlerce öğrenci Türkiye’de öğrenim görmüştür.” (Güzel ve Barın, 2016: 17).

Türkiye Türkçesinin Türkiye’nin uluslararası platformda saygınlığının artmasına paralel olarak dünyanın hemen her ülkesinde öğretilir ve konuşulur duruma geldiğini söylemek mümkündür. “Çeşitli dönemlerde Arabistan yarımadasındaki ve Kuzey Afrika’daki ülkelere; Güney ve Kuzey Amerika kıtasında başta ABD olmak üzere çeşitli ülkelere ve Avustralya’ya

yerleşen konuşurları sayesinde, Türk dili dünyanın dört bir köşesinde yaşayan, konuşulan, kullanılan dil konumuna ulaşmıştır.” (Akalin, 2009: 198). Yurt dışında Türkiye Türkçesi öğretimi, pek çok kurum ve kuruluş, vakıf, dernek tarafından yürütülmektedir. Dünyada Türkiye Türkçesi öğretimini şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkiye Türkçesi öğretimi,
- Balkanlarda Osmanlı Dönemi’nden kalma Türklere Türkiye Türkçesi Öğretimi,
- Asya’da Türk soylulara Türkiye Türkçesi Öğretimi,
- Türkiye Türkçesinin yurt dışında yabancı dil olarak öğretilmesi.

Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla Yunus Emre Kültür Merkezleri de önemli faaliyet göstermektedir. Kültür merkezlerinde verilen Türkçe eğitiminin yanı sıra, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Kültür merkezleri aracılığıyla Türk kültürü ve sanatını tanıtmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmekte, ulusal veya uluslararası etkinliklerde ülkemiz temsil edilmektedir.

Türkçe dil öğretimi yalnızca dört temel beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma üzerine gerçekleştirilen basit bir öğretim süreci değildir. “Bu süreçte öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, iletişim kurma, problem çözme, karar verme, öğrenmeyi yaşam boyu sürdürme gibi becerileri geliştirmeleri beklenmektedir.” (Güneş, 2017: 2). Türkçe öğrenen yabancılara bu becerilerin kazandırılması için öğretimin belirli bir plan, program dahilinde yapılmasına ve öğrenciyi sınıf bağlamında aktif kılan modern yöntem ve tekniklerin kullanılmasına önem verilmelidir. Bu bağlamda öğrenciyi öğrenme sürecinde aktif hale getiren grupla öğretim tekniklerinden rol oynama, özellikle temel ve orta düzey Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan tekniklerden biri olarak kabul edilmektedir.

2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Rol Oynama Tekniğinin Fonksiyonel Kullanımı

Rol oynama veya rol yapma tekniği; “öğrencinin duygu ve düşüncelerini başka bir kişiye bürünerek ifade etmesini sağlayan bir öğretme tekniğidir. Öğrencinin iyi rol yapabilmesi için yaratıcı düşünce önemlidir.” (Demirel, 2014: 68). Yabancı dil öğretiminde bu teknik daha çok temel ve orta düzeyde diyalog kurma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmede kullanılır. “Rol yapan öğrencilerden, üzerinde durdukları diyalog veya konuşma metninde geçen cümleleri aynen kullanmaları yerine o durumda söylenmesi gereken ve öğrendikleri cümle kalıbına uygun düşen kendi cümlelerini kullanmaları istenir.” (Güzel ve Barın, 2016: 214). Rol oynama yönteminde ders konusu ile ilgili bir fikir, durum, sorun ya da olay, bir grup öğrenci tarafından yine bir grup öğrenci önünde dramatize edilir. Öğrenciler, başkalarının kimliğine bürünerek onların nasıl düşündüklerini, nasıl hissettiklerini ve nasıl davrandıklarını anlamaya çalışırlar. Bu bağlamda “rol alanlara karşılıklı etkileşim olanağı sunan bu teknik, diğer öğrenciler için dinleme, anlama, muhakeme etme gibi genel ve özel beceriler kazandıran, özellikle taklidi aşan ve öğrencilerin doğaçlama konuşma becerilerini geliştirmeye katkı sağlayan örnekleriyle yararlı bir sınıf içi uygulamadır.” (Durmuş, 2013: 128).

Bilinen en eski ve yararlı öğretim tekniklerinden olan rol oynama tekniği, öğrencilerde yaratıcılığı ve empatik düşüncüyü geliştirmesi bağlamında da önem taşımaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde A1, A2 ve B1 seviyesindeki öğrenciler, belirlenen öğretim izleği doğrultusunda hem günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri durum veya olaylar karşısındaki duygularını, düşüncelerini nasıl ifade etmeleri gerektiği noktasında bilgi edinirler hem de başkalarının kimliğine bürünerek onların penceresinden dünyaya bakma deneyimi kazanırlar. Bu tekniğin başarılı olabilmesi için, etkinlik uygulanmadan önce onunla ilgili birtakım kural ve ilkelere bağlı kalınmalıdır. Türkçe öğretiminde rol oynama tekniği kullanılırken dikkat edilmesi gereken kurallar;

- Canlandırılacak durum ya da olay öğrencilerle birlikte seçilmelidir.
- Uygulamadan önce yapılacak etkinliklerin ayrıntıları iyi belirlenmelidir.
- Sınıf, oynanacak rollere uygun olarak düzenlenmelidir.
- Roller için öğrenciler seçilirken oynanacak rollerin genel özellikleri hakkında bilgilendirilmelidir.
- Öğrenciler rol dağıtımında görev almaları için cesaretlendirilmeli, ilk uygulamalarda gönüllü ve rolünü iyi canlandırabilecek olanların rol alması sağlanmalıdır.
- Rollerini denemeleri için yeterli zaman verilmelidir.
- Rol oynamanın sonunda, sınıfta oyuna ve oyunun amacına ilişkin tartışma ortamı oluşturulmalı, değerlendirme yapılmalıdır.” (Güneş, 2017: 320).

Yabancılara Türkçe öğretiminde rol oynama tekniği kullanılmadan önce yukarıda verilen aşamalar gerçekleştirilir ve “bu teknik kullanılarak aynı diyalog veya ona benzer bir başka diyalog öğrenciler tarafından temsil edilir. Bu tekniği uygulamadan önce ele alınacak diyalogla pekiştirilmesi amaçlanan yapılar iyi öğrenilip kullanılmalıdır.” (Demirel, 2014: 69). Böylece rol oynama tekniği sayesinde yabancılara Türkçe öğretiminde ilgili kaynak kitaplardaki diyalog ve metinler üzerinden öğretimi planlanan konu kavratılmış olur. Rol oynama tekniğinin uygulanışı ile ilgili olarak yabancılara Türkçe öğretimi üzerine hazırlanmış olan Yesevi Türkçe öğretim seti kitaplarında A1, A2, B1 ve B2 düzeyi öğrencileri için birçok diyalog ve metin yer almaktadır.

Örnek 1: Temur ve Durmuş editörlüğünde hazırlanan “Yesevi Türkçe A1 Temel Düzey Ders Kitabı”nda birinci bölümün “Merhaba” adlı ilk konusu, öğrencilerin temel konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla diyalog şeklinde verilmiştir.

K2 Konuşalım

Bolot: Merhaba!
Kanibek: Selam!
Bolot: Ben Bolot. Senin adın ne?
Kanibek: Benim adım Kanibek.
Bolot: Tanıştığımıza memnun oldum.
Kanibek: Ben de memnun oldum.
Bolot: Nasılsın?
Kanibek: Teşekkür ederim iyiyim. Sen nasılsın?
Bolot: Ben de iyiyim. Sağ ol.
Kanibek: Hoşça kal!
Bolot: Görüşürüz.

Yesevi Türkçe A1 Temel Düzey Ders Kitabı, s.15

Örnekteki diyalogu rol oynama tekniği ile uygulayan A1 seviyesindeki öğrenciler;

• Öğretilen dili anlama ve konuşma konusunda (selamlaşma ve tanışma) yeterli ölçüde dili kullanabilirler.

• Kendilerini tanıtabilirler.

Örnek 2: Aşağıda verilen diyalog ise A2 düzeyindeki öğrencilere hem günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri bir hastalık durumunda kendilerini nasıl ifade etmeleri gerektiği noktasında yardımcı olmakta hem de başkalarının benzer durum hakkında neler hissettiklerini keşfetme olanağı tanımaktadır.

K1 Konuşalım

		
Hasta: İyi günler, muayene olmak istiyorum.	Doktor: Geçmiş olsun, şikâyetiniz nedir?	Eczacı: Hoş geldiniz. Buyurun.
Görevli: _____	Hasta: _____	Hasta: _____

Yesevi Türkçe A2 Temel Düzey Ders Kitabı, s.53

Örnek 3: Yabancılara Türkçe öğretiminde sınıf ortamında belirlenen izlek doğrultusunda rol oynama tekniği kullanılırken B1 düzeyindeki öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecekleri diyaloglar kurmaları sağlanmaktadır. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi bir gazeteci ve ünlü bir sporcu/şarkıcı/oyuncu/sanatçı/siyasetçi/iş adamı/ bilim adamı röportaj gerçekleştirmektedir. Ancak röportajın içeriği ve buna bağlı olarak diyalogun akışı öğrencilerin geleceğe dair plan, hayal, hedef ve görüşleri doğrultusunda şekillenmektedir. Ayrıca B1 seviyesindeki öğrencilerin kendilerini ifade etme noktasında belirli bir bilgi birikimine sahip oldukları gerek içeriğe bağlı kalmaları gerekse öğrencilerin başarılı diyaloglar kurabilmelerinden anlaşılmaktadır.

K2 Konuşalım

A. Ünlü bir sporcu / şarkıcı / oyuncu / sanatçı / siyasetçi / iş adamı / bilim adamısınız. Bir gazetecinin röportaj sorularını yanıtlayacaksınız.

B. Bir gazetecisiniz. Ünlü bir sporcu / şarkıcı / oyuncu / sanatçı / siyasetçi / iş adamı / bilim adamıyla röportaj yapacaksınız.

Murat Bey bu yoğun çalışma temposu içinde bana ve ekibime zaman ayırdınız. Bunun için size çok teşekkür ederim. İsterseniz hemen sorularıma başlayayım.

Rica ederim, buyurun başlayalım.

Yesevi Türkçe B1 Temel Düzey Ders Kitabı, s.44

Dil öğretimini çekici hale getiren rol oynama tekniğinin yabancılara Türkçe öğretimine katkıları şöyle özetlenebilir:

1. Dil öğretiminin dört temel becerisi olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirir.
2. Öğretilen bilgilerin kalıcı hale gelmesi için hayata aktarılmasını sağlar. Rol oynama tekniği ile sınıf ortamında gerçekleştirilen diyaloglar günlük yaşamda öğrencilerin kendilerini rahat ifade etmelerine yardımcı olur.
3. Rol oynama tekniğinde öğretmen danışman, rehberdir. Hedef dil öğretiminde konuyla ilgili dikkat edilmesi gereken öncülleri ve tekniğin uygulanma sürecinde ve sonrasında dönütler verir. Dönütler, basit eylem komutları şeklinde olabilir. Öğrenciler ise aktiftir, yaparak ve yaşayarak doğru bilgiye kendileri ulaşır.
4. Bu teknik kullanılırken öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulur. Tekniğin uygulanması sırasında öncelikle istekli, başarılı öğrenciler keşfedilir ve onlara söz hakkı verilir. Ardından pasif ve güçsüz öğrenciler derse katılmaları yönünde teşvik edilir.
5. Yabancılara Türkçe öğretiminde rol oynama tekniği, maliyet ve zaman açısından ekonomiktir. Belirlenen zaman içerisinde öğretilmesi planlanan konu tamamlanır.
6. Dil öğretiminde öğrenciler, topluluk önünde konuşma konusunda kaygılı ve çekingen davranabilirler. Rol oynama tekniği, öğrencilerin kaygılarına son vererek onları cesaretlendirir ve onları Türkçe öğrenimi konusunda güdüler. Bu bağlamda dil öğrenimi, eğlenceli hale gelir.
7. Bu teknik sayesinde öğrenciler, tek yönlü düşünme yerine çok yönlü düşünme eylemi gerçekleştirir ve öğrencilerin yaratıcılıkları gelişir.
8. Rol oynama tekniği ile öğrenciler, başkalarının kimliğine bürünerek onların nasıl düşündüklerini, nasıl hissettiklerini ve nasıl davrandıklarını anlamaya çalışırlar; bu doğrultuda empati kurma yetenekleri güçlenir.
9. Rol oynama tekniği, Türkçe öğretiminde anlamlı, başarılı bir iletişim ve etkileşim bağlamı oluşturur. Bu teknik sayesinde bilgi paylaşımının yapıldığı ve iletişimin güçlü olduğu bir sınıf iklimi yaratılır.

10. Rol oynama tekniği uygulandıktan sonra diyalogu gerçekleştiren öğrenciler ve dinleyiciler tarafından tekniğin uygulanışı ile ilgili olumlu ve olumsuz dönütler tartışma şeklinde ele alınır ve teknik yapıcı eleştiriler sayesinde amacına uygun kullanılmış olur.

SONUÇ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir iletişim aracıdır. Bir kültür taşıyıcısı olan dil; aynı zamanda bireylerin ifade edebilme gücünü artıran, zihinsel becerilerini geliştiren, anlamalarını, öğrenmelerini, sorgulamalarını, eleştirel yaklaşımlarını ve farklı bakış açıları benimsemelerini sağlamaktadır. Küreselleşen dünyamızda çeşitli nedenlerle farklı ülkelerde geçici ya da kalıcı olarak yaşama durumunda bulunan insanlar için farklı kültürlerle etkileşim kurmak ve bulunduğu ülkenin dilini öğrenmek ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle ikinci veya üçüncü bir dil öğrenimine yönelik bir rağbet oluşmakta ve dil öğretimi üzerine önemli çalışmalar dil uzmanlarınca yapılmaktadır. Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konumu, tarihî ve doğal güzelliklere sahip olması, endüstri, sanayi, ticaret vb. alanlarında varlığını hissettirmesi Türkçeyi de öğrenilmek istenen bir dil konumuna yükseltmiştir. Türkiye'nin uluslararası platformda saygınlığının artmasına paralel olarak Türkiye Türkçesinin dünyanın hemen her ülkesinde öğretilir ve konuşulur duruma geldiğini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe bürünerek ifade etmelerini sağlayan rol oynama tekniği, yabancılara Türkçe öğretiminde A1, A2 ve B1 seviyesindeki öğrencilerin empatik düşüncelerini ve yaratıcılıklarını geliştiren, konuşma ve dinleme temel becerilerini destekleyen ve öğretim süreci boyunca aktif olmalarını sağlayan önemli bir sınıf içi uygulamadır. Bu teknik aynı zamanda, öğrencilerin belli durumlara ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini anlamalarını ve kendilerini çevreleyen sosyal dünya hakkında bir anlam oluşturmalarına yardımcı olur.

KAYNAKLAR

- Akalın, Şükrü Halûk, Türk Dili: Dünya Dili, Türk Dili Dergisi, C: 552, S: 687, Ankara, Mart 2009, s. 195-204.
- Alyılmaz, Cengiz, Türkçe Öğretiminin Sorunları, Turkish Studies 5(3), 2010. s.728-749.
- Barın, Erol, Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ISSN 1305-5992, Sayı: 1, Güz, Ankara, 2004, s.19-30.
- Caferoğlu, Ahmet, Türk Dili Tarihi I, II, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 1984.
- Demirel, Özcan, Yabancı Dil Öğretimi, Pegem Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 2014.
- Durmuş, Mustafa, Yabancılara Türkçe Öğretimi, 2. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2013.
- Eker, Süer, Çağdaş Türk Dili, 5. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara, 2009.
- Güneş, Firdevs, Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller, 5. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2017.
- Güzel A., Barın, E. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2016.

TİDSAD

İşcan, Adem, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:2, Sayı:4, ss: 29-36, Eylül, 2011.

İnce, Bekir, Yabancı Dil Öğretiminin Temel ve Genel İlkeleri, ss.143-156, Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı, (1. Baskı, Editörler: Mustafa Durmuş ve Alpaslan Okur) Grafiker Yayınları, Ankara, 2013.